

List Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona

Lovac

Broj 103

Tuzla, septembar/rujan 2024.

Cijena 1,00 KM

Lovac

List Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Izlazi tromjesečno

Izdavač:
Upravni odbor Saveza lovačkih društava
Tuzlanskog kantona

Za izdavača:
Seid Čorbić, dipl. ing. šum.
predsjednik UO SLD TK

Redakcija lista "Lovac":
Jusuf Selmanović (Kalesija)
Dževad Korman (Tuzla)
Damir Abdulahović (Banovići)
Nusret Kamenjaković (Živinice)
Elvir Garibović (Sapna)
Edin Taletović (Srebrenik)
Meho Pezerović (Gradačac)
Hajrudin Imširović (Teočak)
Senad Selimbašić (Kladanj)
Džemal Jukan (Gračanica)
Enes Sejdinović (Lukavac)
Kemal Bratić (Doboj-Istok)
Hasan Slomić (Čelić)

Glavni i odgovorni urednik:
Seid Čorbić, dipl. ing. šum.

Urednik i lektor:
Prof. Mirzet Ibrišimović

Stručni saradnik:
Selver Pirić

Fotoliti:
B Concept Sarajevo

Priprema i štampa:
"Mikroštampa" Tuzla

Za štampariju:
Šaban Cipurković

Adresa redakcije "Lovac"
Tuzla, Džindić mahala 13.
Tel./fax: 035/258-004
Web site: www.lovac.tk.com
E-mail: info@lovactk.com

Račun kod Tuzlanske banke d.d. Tuzla
132-100-03092192-27

Na osnovu mišljenja Ministarstva
za obrazovanje, nauku, kulturu, sport
i informisanje Vlade TK broj
10/1-452-25-2/98 od 28. 08. 1998. god.,
list „Lovac“ oslobođen je dijela
poreza na promet

Seid Čorbić, novoizabrani predsjednik SLD TK

Seid Čorbić dipl. ing. šumarstva, rođen je 30. 1. 1965. godine u Gornjoj Tuzli. Završio je Gimnaziju u Tuzli 1983. a Šumarski fakultet u Sarajevu 1990. godine. Zaposlen je u JP Šume TK na mjestu upravnika Šumarije Tuzla. Oženjen je i otac je tri punoljetna sina. Učestvovao je u izradi mnogih projekata iz oblasti lovstva i šumarstva kao i studija iz oblasti ekologije. Dobitnik je raznih priznanja iz oblasti lovstva, plakete SLD TK, diplome počasni član (2023.) i nekoliko priznanja od lovačkih društava s područja TK.

Lovac sam od 1997. godine i vrlo brzo po uclanjenju počinem se baviti

stručnim poslovima u lovstvu u LD „Tuzla“ i u SLD TK. Oko 25 godina se bavim stručnim poslovima u SLD TK u okviru Stručnog savjeta za lovstvo, koji je vodio mnoge aktivnosti vezane za planiranje u lovstvu, unapređenje lovstva, osnivanje lovišta na području TK, dodjeli lovišta na gazdovanje lovačkim društvima na području TK, obrazovanju lovaca, organizovanju seminara i ispita za lovočuvare, ocjenjivače lovačkih trofeja, lovačkih instruktora i mentora, kao i mladih lovaca pripravnika. Stručni savjet za lovstvo je dao veliki doprinos prilikom donošenja i popravljavanja zakonskih i podzakonskih akata vezanih za lovstvo i lovce, kao i provođenja zakonskih akata od strane članica Saveza - korisnika lovišta. Nastojacu da u budućem vremenu, u mom četverogodišnjem mandatu, Savez nastavi kontinuitet dobrih i pozitivnih dostignuća iz prethodnih mandata predsjednika i Upravnog odbora. U ovom periodu će se naročito posvetiti pažnja još boljem pozicioniranju Saveza prema vlastima TK, u okviru koje ćemo tražiti značajniju podršku vlasti u cilju što boljeg i sigurnijeg poslovanja Saveza u skladu s njegovim značajem. Značajne aktivnosti nas očekuju u pripremama za donošenje Plana upravljanja mrkim medvjedom na uzgojnom području TK, kao i u donošenju novih lovno-privrednih osnova za sva sportsko-privredna lovišta na prostoru Tuzlanskog kantona. Savez mora istrajati na promjenama zakonskih propisa koji se odnose na stručne podloge za izradu dugoročnih planova koje korisnicima lovišta u provođenju LPO već prave velike probleme, kao i terminima puštanja lovnih pasa, prijema lovaca-gostiju iz drugih društava ili saveza, kao i u aktivnostima prevazilaženja mnogih drugih manjkavosti. Obuci lovaca pripravnika se mora posvetiti mnogo veća pažnja. Nastojat ćemo potaknuti naše članice da ove aktivnosti podignu na veći nivo kako bi u budućnosti imali što kvalitetnije kadrove u lovačkim društvima. Lovni turizam u našem Kantonu je nerazvijen. Naše članice već sada imaju zavidnu infrastrukturu i kvalitetne populacije divljači tako da bi se ovom segmentu mogao dati adekvatan i veći zamah. Naravno, potrebno je obučiti kadrove i riješiti organizacione probleme kako bi se sa lovnim turizmom krenulo na vrijeme, s većim intenzitetom i entuzijazmom. Ima još mnogo planova čija bi realizacija mogla i trebala unaprijediti lovstvo na području TK. Smatram da za mnoge od njih imamo i spremne kadrove i dobru volju, i da se mnoge zamisli i potencijali s malo poticaja mogu uspješno realizovati.

Skupština SLD TK

U lovačkom domu na Staroj Majejici, 5. jula 2024. godine, održana je redovna, izborna Skupština SLD TK, na kojoj su prisustvovali gotovo svi delegati Skupštine, a u okviru 9 tačaka dnevnog reda jednoglasno je izabran novi predsjednik SLD TK, Seid Čorbić, dipl. ing. šumarstva. Za potpredsjednika je izabran dosadašnji, Samed Mehmedović. U Nadzorni odbor su izabrani Đulaga Ibrić, predsjednik i članovi Mirzet Idrizović i Faik Omazić. Delegati su razmatrali i usvojili Plan finansijskog poslovanja SLD TK za period 1. 1. - 31. 12. 2024., Plan rada Savjeta za lovstvo za 2024./25., Plan rada Savjeta za lovnu kinologiju za 2024. i Plan rada Komisije za lovno streljaštvo za 2024. godinu.

Selver Pirić
Sekretar SLD TK

Upravni odbor SLD TK

Odmah po preuzimanju mandata novog rukovodstva, 18. jula, održana je 133. sjednica Upravnog odbora SLD TK, kojom je predsjedavao Seid Čorbić - novi predsjednik SLD TK i na kojoj su članovi Upravnog odbora u okviru 5 tačaka dnevnog reda, prevashodno razmatrali organizaciju predstojeće septembarske tradicionalne manifestacije Dani Saveza lovačkih društava TK. Upravo radi toga je sjednica i održana na lokalitetu stadiona Popovača u Gradačcu na kojem će se održati Dani SLD TK. Sastanku je prethodio obilazak terena Stadiona delegacije Saveza na čelu sa njenim predsjednikom i njegovim najbližim saradnicima.

Dnevni red je bio:

1. Dani Saveza lovačkih društava TK, Gradačac-2024. godine (konačan dogovor i podjela zadataka).
2. Donošenje Odluke o linearnom izdvajanju sredstava za kotizaciju za manifestaciju „Dani SLD TK 2024“ u iznosu od 500,00 KM.
3. Donošenje Odluke o neizdavanju dozvola za lov i lovnih karti za dan 6. oktobar 2024. godine
4. Donošenje Odluke o dodjeli priznanja, diplome „Počasni član“ za predsjednika LD „Jelen“ Gradačac
5. Tekuća pitanja

Selver Pirić
Sekretar SLD TK

Sastanak u Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH na temu šteta koje pravi crna divljač

Dan nakon održane sjednice Upravnog odbora SLD TK, predsjednik i sekretar SLD TK Seid Čorbić i Selver Pirić, prisustvovali su radnom sastanku u organizaciji Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, sektora za poljoprivredu i lovstvo. Osim predstavnika Ministarstva i Saveza LD TK, sastanku su prisustvovali i predstavnici Udruženja mljekara i poljoprivrednih proizvođača TK. Sastanak je održan na temu šteta koje pravi crna divljač na poljoprivrednim usjevima. Nakon konstruktivne rasprave

doneseni su zaključci prema kojim treba hitno postupiti kako bi se ta šteta svela na najmanju moguću mjeru. Na osnovu usvojenih zaključaka, predsjednik Seid Čorbić je svim članicama Saveza LD TK odmah uputio Uputstvo o mjerama i radnjama koje treba preuzeti u lovištima Tuzlanskog kantona u cilju pomoći poljoprivrednim proizvođačima.

Selver Pirić
Sekretar SLD TK

Lovačko društvo „Tuzla“ Tuzla

Promovisana monografija „Naših sto godina“

U prelijepom ambijentu restorana „Panonski lovac“ u lovačkom domu u Tuzli, 10. maja je održana promocija monografije „Naših sto godina“, objavljene u povodu velikog i značajnog jubileja - 100 godina postojanja i rada Lovačkog društva „Tuzla“ Tuzla. Moderator promocije je bila gospođa Maja Nikolić, ugledna novinarka BHRT. Pred prepunom salom, koja je bila premala da primi sve zainteresovane, nakon uvodnog ekspozea predsjednika Društva Siniše Vareškića, u kojem su predstavljen razlog pisanja Monografije i iskazana zahvalnost svim onima koji su pomogli u njenom nastajanju, o Monografiji su govorili njeni promotori: Mensur Alić, predsjednik SLD TK i predsjednik LD „Tuzla“ u dva mandata, prof. dr. sc. emeritus Sadik Latifagić, nekadašnji rektor Univerziteta u Tuzli, prvi predsjednik SLD TK i takođe predsjednik LD „Tuzla“ u dva mandata i prof. dr. sc. Tihomir Florijančić, profesor Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku. O knjizi je prvo govorio predsjednik SLD TK Mensur Alić, koji je istakao: „Dakle, moje iskreno zadovoljstvo zbog večerašnjeg događaja, koje u ime Saveza lovačkih društava Tuzlanskog kantona najdublje osjećam, podrazumijeva birane riječi i raspoloženje. Mi smo potkraj prethodne godine na nivou Saveza TK završili i promovisali sličnu knjigu – Monografiju o radu članica Saveza za vrijeme njegovog postojanja, dakle od kraja rata dosad. Ona ima nesumnjiv značaj i vrijednost, kao trag o onome što smo kao cjelina radili i što radimo. Ali, ovo što nam nudi LD „Tuzla“, jedno od najstarijih u BiH i najaktivnije u TK ne samo da je nesvakidašnja velika vrijednost i krupan doprinos dokumentovanju onoga što je bilo lovstvo u vijeku iza nas. To je, istovremeno i dokaz da se argumentovano, sistematski, s podacima, beskrajnom kolonom zaslužnih i ljudi koje ne smijemo zaboraviti može uspješno ispuniti zadatak trajnog svjedočenja o onome šta lovstvo predstavlja, koliko znači i kakva mu je najšire posmatrana društvena uloga i važnost“. Potom je govorio jedan od doajena lovstva tuzlanskog kraja prof. dr. sc. emeritus Sadik Latifagić, koji nije krio svoje zadovoljstvo što prisustvuje ovom događaju i koji se je u svom obraćanju prisutnima prisjetio minulih vremena, evocirao uspomene o načinu kako se je nekada lovilo i kada se u lov išlo pješice i po 10-20 kilometara, a prisjetio se starih lovaca od kojih većina više nije sa nama, a koji su ostavili neizbrisiv trag u lovstvu i LD „Tuzla“. Posebnu pažnju je svojim osvrtom na Monografiju izazvao gost i promotor prof. dr. sc. Tihomir Florijančić, profesor Fakulteta agrobiotehničkih znanosti u Osijeku i strastveni lovac koji se je biranim riječima obratio prisutnima: „Svojom koncepcijom ovaj pisani uradak predstavlja vrlo temeljitu retrospektivnu monografiju izrazito interdisciplinarnog karaktera, čija je zajednička nit poveznica lov, odnosno lovstvo. Ona predstavlja svojevrsnu zbirku djela o lovstvu tuzlanskoga kraja, djelomično pisanu stručno-popularno, a dobrim djelom s obilježjima izvornog znanstvenog rada. Iz toga proizlazi i očiti cilj autora da lovstvo približe sa svih aspekata širokoj čitalačkoj publici s osnovnom željom da u njima potakne osjećaj očuvanja prirodnih bogatstava vaše zemlje, kao zahvalu precima i zalag budućim baštinicima“. Nakon obraćanja promotora, potpredsjednik društva Seid Čorbić je pročitao pisani osvrt na Monografiju autora prof. dr. Dalibora Balliana, profesora na Šumarskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu i dopisnog člana ANU BiH iz čijeg osvrta treba izdvojiti: „Priložena Monografija sadrži kompletan razvoj lovstva u zadnjih 100 godina na području Tuzle. Tako se ovim djelom unose najsvremenije spoznaje o povijesnom razvoju lova i kako se on razvijao kroz veoma turbulentno 20. stoljeće. Monografija je sistematizirano i logično koncipirana te na temelju dostupne građe iscrpno obrađuje problematiku lova u tom području. Očekivano ona pruža nov izvor informacija, referencija, praktičnih i suvremenih ideja o pitanjima lova u tuzlanskom kraju. Iako se u Monografiji samo djelomično koriste relevantna svjetska iskustva tekst je prilagođen potrebama lovaca Tuzlanskog područja, ali i šire bosanskohercegovačke lovačke zajednice. Lovačka argumentacija je suvremeno dizajnirana, a prilozi su kvalitetni i brojni, što će znatno olakšati

spoznaju o razvoju lova. Uvažavajući činjenicu da je u BiH, osim izdanja koje je tiskano u okviru Lovačkog saveza BiH, nikada ranije i nije pojavilo takvo djelo, ovo štivo će predstavljati značajan doprinos i pomoć ne samo lovcima već i svima onima koji žele više doznati o sadašnjem stanju lova na tuzlanskom području (npr. djelatnicima zaštićenih objekata prirode i zaštite autohtone bioraznolikosti, državne uprave i sl.). Zato već odavno postoji izrazita potreba za objavom sličnih monografija koje uključuju u svom sadržaju brojne dokumente, zakone, propise i direktive vezane za lov. Osobitu vrijednost Monografije predstavlja činjenica da ona i sadržajno i koncepcijski može poslužiti i kao osnovno ili dopunsko nastavno sredstvo na fakultetima gdje se izučava lovstvo. Na osnovu izloženih činjenica i prijedloga za monografiju „Naših sto godina“, može se zaključiti da monografija LD „Tuzla“ zadovoljava sve uvjete za ocjenu s najvišom vrijednošću te je sa zadovoljstvom preporučujem na čitanje svima lovcima, a autorima čestitam na izvršno obavljenom poslu.“

Monografija je štampana u A4 formatu i sadrži 315 stranica sa 296 fotografija (crno-bijelih i u koloru) kao i brojnim tabelama sa statističkim podacima i konceptualno je sačinjena iz sljedećih dijelova:

- Predgovor;
 - Uvod sa dva podnaslova (Lovačko društvo u periodu 1992.-1995. i Poslijeratni razvoj lovačkog društva);
 - I poglavlje: „Istorija lovstva u Tuzli“ koje obuhvata lovno zakonodavstvo kroz historiju i lovne osnove, hod i razvoj društva kao i dio o predsjednicima i sekretarima društva od 1945. god. do danas;
 - II poglavlje: „Stanje divljači, razvoj infrastrukture, kinologije i lovnog streljaštva“ koje obuhvata vrste divljači u lovištu kao i vrste divljači koje obitavaju u lovištu „Majejica“ Tuzla, lovočuvarsku službu, lovačke trofeje Društva, lovačke domove Tuzla i Stara Majejica, kinologiju i lovno streljaštvo kao i tekst o Veterinarskoj stanici Tuzla i
 - III poglavlje: „Organizacija i članstvo LD Tuzla“ koje obuhvata pregled svih revira i sekcija društva, članak stručnog saradnika za lovstvo Seida Čorbića, spisak počasnih članova LD „Tuzla“ kao i tekst o svečanoj skupštini u povodu sto godina postojanja i rada društva.
- Na kraju se nalaze prilozi kao i bibliografija i literatura.

Jasmin Musić

Lovačko društvo „Tuzla“ Tuzla

Oplemenjivanje lovišta zečevima

Kontinuirano, od 2014. godine, od kako se od posljedica velike vlažnosti i poplava osjetilo smanjenje brojnosti zečije divljači u lovištima Tuzlanskog kantona i šire, LD „Tuzla“, koje gazduje lovištem Majevica, poduzima efikasne aktivnosti u cilju oporavka populacije zečeva. Ova divljač se štiti od lova i krivolova već desetak godina a istovremeno se vrši nabavka i unos zečije divljači koja je vještački uzgojena. Unos zečeva se vrši u posebno odabrane, za lov niske divljači zabranjene i pripremljene terene kako bi se unesenoj divljači dalo što više šansi za preživljavanje i reprodukciju. Ove godine je planirana i izvršena nabavka 50 zečeva od uglednog uzgajivača iz Orašja. Zečevi su prihvaćeni i distribuirani u lovište 8. avgusta. Projekt unosa zeca i fazana u lovište Majevica je podržan od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK iz Programa za unapređenje lovstva.

Seid Čorbić dipl. ing. šum.

Lovačko društvo „Toplica“ Živinice

Mirna ruka na jutarnjoj čeki

Krajem juna, na lokaciji Greda, članovi Sekcije „Svojat-Bašigovci“ imali su uspješan lovni dan na šumskog princa. Na jutarnjoj čeki mirnu i preciznu ruku je imao mladi lovac Mersudin Smajlović, odstrijelivši tako lijep primjerak srndača.

Huska Konjević

Lovac Septembar 2024

Lovačko društvo „Toplica“ Živinice

Dva srndaća u lovištu Ravni bor

Sredinom avgusta lovci Sekcije „Višća“, u lovištu Ravni bor, uz lijepo druženje imali su i uspješan lovni dan na srndaća. Sreća je bila na strani dva dobra strijelca, Taletović Edina i Svrakić Amela.

Huska Konjević

Lovačko društvo „Toplica“ Živinice

Jedan srndać u lovištu Djedinska planina

Sredinom avgusta lovci Sekcije „Đurđevik“, u lovištu Djedinska planina, odstrijelili su jednog srndaća, a mirnu ruku i sreću je imao strijelac Muratović Muhamed.

Huska Konjević

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

Lovci najveći humanitarci

U Gradačaćkom selu Međida Gornja, 21. jula, požar je uništio kuću šestočlane porodice Hodžić. Lovci tog sela isti dan su pokrenuli akciju prikupljanja novčanih sredstava za pomoć toj porodici u obnovi, odnosno izgradnji nove kuće. Lovačkoj sekciji „Međida Gornja“ pridružili su se kolege lovci iz okolnih lovačkih sekcija LD „Jelen“ Gradačac, „Džakule“, „Međida Donja“, „Zelinja“, „Rajska“ a i pojedini lovci su samostalno, poput Hodžić Ibri, sakupili novčani iznos. Svi lovci svakodnevno prate i učestvuju u izgradnji novog doma porodice Hodžić, i sretni su zbog brzine odziva velikog broja kolega u prikupljanju sredstava. Ovaj humanitarni gest lovaca vrijedan je poštovanja.

Bajro Subašić

Lovačko društvo „Jelen“ Gradačac

Indira i Adela novi lovci

Sredinom jula, u prostorijama LD „Jelen“ Gradačac, održano je polaganje lovačkog ispita kojem su pristupila 22 lovca pripravnika. Pažnju su privukle dvije pripravnice Indira Omeragić i Adela Golać jer žene nisu česte među lovačkom populacijom. Svih 22

je položilo lovački ispit. Komisiju su sačinjavali stručni članovi: Seid Čorbić, Muharem Bahor, Senad Selimbašić i Selver Pirić.

Fahrudin Gromić

2024 Septembar Lovac 7

Neke aktivnosti Lovačkog društva „Spreča“ Kalesija

Piše:
Damir Huremović

Pušteni zečevi u lovište

Lovačko društvo „Spreča“ Kalesija u sklopu svojih redovnih i planskih aktivnosti na zaštiti i očuvanju divljači u svojoj zoni odgovornosti izvršilo je nabavku 32 divlja zeca, 20 ženki i 12 mužjaka. Zečevi su pravilno raspoređeni po sekcijama, koja su prethodno izvršila čišćenje lovišta od predatora. Planirano je unošenje još zečije divljači u lovište.

Sekcija „Kalesija“

Mladi lovac Amir Muminović, član Sekcije „Kalesija“, veliki je zaljubljenik u lovstvo i prirodu. U avgustu, na lokalitetu Crvena zemlja, odstrijelio je prelijepog srndača šesterca. On je njegov drugi srndač u lovačkoj karijeri.

Mladi kalesijski lovac, Osman Djedović, član Grupe „Kalesija“, veoma je aktivan u svim aktivnostima na unapređenju lovstva i zaštiti divljači. Da godine i iskustvo nisu presudni za dobar odstrjel dokaz je isrndac u medelji kojeg je Osman odstrijelio na lokalitetu Sprečko polje. Mustafa Nasupović, član Grupe

„Kalesija“, iskusni kalesijski lovac, početkom avgusta je na lokalitetu Osredka odstrijelio prelijepog srndača šesterca.

Sekcija „Tojšići“

Mladi kalesijski lovac Avdo Barčić, član Sekcije „Tojšići“, ljubav prema lovu je nasledio od djeda (po kome nosi ime) i oca Nevzeta. Tradicija

lovstva u ovoj porodici traje više decenija. Prvi su uvijek u svim akcijama na zaštiti divljači i izgradnji lovnotehničkih objekata. Da je trud urodio plodom dokaz je i Avdin srndač prvijenac, kojeg je odstrijelio na Pješevici.

Sekcija „Rainci“

Semiz Hasanović, lovac Sekcije „Rainci“, sredinom avgusta, na lokalitetu Plandište, odstrijelio je prelijepog srndaca šesterca. Na čeki ga je dočekao sa smirenošću iskusnog lovca i to je bilo presudno. Šumski princ je pao od prvog pucnja. Za

naredni period lovci LS „Rainci“ planiraju su da izgrade još nekoliko visokih čeka kako bi stvorili što bolje i bezbjednije uslove za lov ove plemenite lovno-atraktivne divljači.

Meho Sinanović, član Sekcije „Rainci“, aktivan u svim aktivnostima na zaštiti divljači, u avgustu je na Majevidi odstrijelio srndača šesterca.

Sekcija „Memići“

Iskusni kalesijski lovac Izet Mehmedović, stari kalesijski lovac, u svojoj dugogodišnjoj lovačkoj karijeri odstrijelio je osam prelijepih srndača, a nedavno je na lokalitetu Markovića u Sprečkom polju, odstrijelio svog drugog srndača u ovoj lovnoj sezoni. Iskustvo i zalaganje na očuvanju divljači i njen opstanak na ovom terenu, dali su rezultate.

Sve akcije su kretale od Osmana

Nedavno je Lovac informisao o otvaranju lovačke kuće koja je data na korištenje i upravljanje Sekciji „Gračanica II“. Veliku zaslugu za njenu gradnju ima tadašnji predsjednik te Sekcije, Osman Salihbašić iz Gračanice. Za njegov nesebičan i predan rad tokom realizacije ovog projekata, kao i za njegov cjelokupan rad tokom njegovog dugogodišnjeg lovačkog staža, dodijeljena su mu najviša lovačka priznanja i odlikovanja.

Osmanu, inače počasnom članu Društva, prilikom otvaranja lovačke kuće, uz uručenje ručnog sata s posvetom, na prigodan način su se i pismeno zahvalili njegove kolege lovci:

Poštovani predsjedniče,

Koliko kod toga da napišemo malo je u odnosu što zaslužuješ. Hvala ti za sve dane, nesebično zalaganje na izgradnji ovog reprezentativnog objekta, koji sigurno može biti uzor i drugim sekcijama. Želimo ti da u ovom objektu dugo godina uživaš jer to zaslužuješ i još te molimo da i nas mlađe usmjeravaš ka časnom putu kojim si ti išao. Još jednom veliko HVALA i svako dobro ti žele: Haze, Hare mali, Hare I., Raškan, Kajta, Topić, Sale, Muhamed, Vehid, Šalo, Zločo, Mirza Šabić, Amir Čajić, Mrki, Bakir i Mirza Ibraković.

Osman Salihbašić, zbog narušenog zdravlja, nedavno je predao dužnost predsjednika svom mlađem kolegi, Ibraković Mirzi iz Gračanice, inače veoma cijenjenom lovcu od kojeg se sigurno može očekivati da će nastaviti tamo gdje je Osman stao.

Enes Ahmetbašić

Lovački nišan Stjepan Polje 2024

Krajem maja, u povodu Dana Mjesne zajednice Stjepan Polje, u okviru manifestacije Dana Gračanice, u organizaciji Sekcije „Stjepan Polje“, održan je tradicionalni Lovački nišan na kojem je učestvovalo 50 lovaca iz Gračanice i susjednih gradova i općina, odnosno lovačkih društava u okviru Saveza LD TK. Za sve učesnike je poslužen vojnički grah a takmičarski duh nije pokvario ni pljusak kiše. Najuspješniji su bili:

1. Nedžad Mutapčić (LS „Sladna“ - LD „Majeвица“ Srebrenik), 14 poena
2. Mirzet Halilčević (LS „Stjepan Polje“ - LD „Srndač“ Gračanica), 12 poena
3. Hasib Fatušić (LS „Stjepan Polje“ - LD „Srndač“ Gračanica), 11 poena

Enes Ahmetbašić

Članovi Lovačke sekcije „Škahovica“ drugu godinu za redom organizuju ručak (vojnički grah) za lovce veterane odbrambeno-oslobodilačkog rata, a ove godine (juli) je druženje prošireno sa veterancima sekcija „Babići“ i „Soko“. Ovo je samo jedna mala i lijepa gesta od mladih lovaca prema starijim kolegama koji su stali u odbranu i oslobodjenje naše lijepe Bosne i Hercegovine. Ova vrsta druženja svakako treba biti tradicionalna.

Amel Iljazović

Krčevina je nepristupačan, psima se ne može prići, borba traje i svinja se pokreće, psi je prate u stopu. Potom pucanj sa čeke. Na pravom mjestu je bio Džafer Hodžić koji je zaustavio grdosiju koja dugo nije viđena na Majevisi.

Selmir Hodžić

Vepar kapitalac

Na vjetrovito peto novembarsko jutro prošle godine, lovci Sekcije „Podorašje i nekoliko kolega iz Sekcije „Lisovići“ okupili su se u Prokopu kod lovačke kuće. Dvadesetak lovaca su imali dvije dozvole za lov divlje svinje na lokalitetu Istočna Begovina i Prokop. Jak vjetar i kiša natjerali su lovce na maksimalnu opreznost i napor, ali je sve proteklo prema dogovoru, od rasporeda na čekama do pogona. Ipak, nevrijeme je sve natjeralo da se povuku u lovačku kuću u Prokopu. Nakon što se osušili, odmorili i okrijepili nastavili su lov. Ponovo čeke, raspored, pogon sa psima i nakon 30 minuta psi se oglašavaju lajanjem u mjestu. Teren Rajkina

Šuma kao prirodno lječilište

Šuma je za lovca izravno mjesto djelovanja i uživanja. U prirodi se osjeća koristan i zdrav. Fitoncidi (esencijalna ulja) koje oslobađa šumsko drveće smanjuju produkciju stresogenih tvari što povećava aktivnost NK stanica poznatih po antikanceroznom djelovanju. Područje izučavanja djelovanja Fitoncida naziva se dendroterapija, liječenje drvećem ili uz pomoć drveća. Šuma je „punjač“ pozitivne energije, a njena stabla imaju razna ljekovita svojstva. Od pamtvijeka se stablo poštuje kao spomenik prirode, kao moćno biće između neba i zemlje, simbol svemira, života, spoznaje. Moderna nauka je potvrdila da je šuma iznimno prirodno lječilište. Već pogled na šumu može uravnotežiti otkucaje srca i krvni pritisak, boravak u šumi donosi osjećaj spokoja i vitalnosti, a ovaj tekst se bazira na ljekovitosti nekih listopadnih stabala s kojima se lovci Tuzlanskog kantona najčešće susreću.

Hrast

Hrast lužnjak (*Quercus robur L.*) je listopadno drvo čiji su žirevi su gorki i trpkli zbog velikog udjela alkaloida. Koriste se u jesen kad se prže i melju te se koriste kao zamjenska kafa (učinkovita za detoksikaciju, liječenje slabe probave, preobilnu mjesečnicu, zaustavljanje proljeva) ili se melju i koriste kao brašno ili dodatak varivima.

Sadrže oko 35% škroba, 8% šećera, 2-4% bjelančevina, 4% masti, 2% smole i tanine stoga ih je potrebno prije upotrebe dobro ispirati vodom. Kora sadrži tanine te se može koristiti kod odraslih osoba koje imaju problema sa proljevima ili kod grgljanja uslijed tegoba usne šupljine. Mladi listovi hrasta se koriste za liječenje tuberkuloze, za čišćenje krvi, kod proljeva i noćnih mokrenja. Također, list se miješa s kantarionom, kunicom, koprivom i pelinom. Hrastova je kora najpoznatiji i za ljekovite svrhe najviše crpljen izvor tanina. Tanini koaguliraju bjelančevine i zato stežu tkivo, djeluju protiv različitih upala, zaustavljaju proljeve i jačaju rad crijeva. Zbog svih tih svojstava hrastova kora se upotrebljava u liječenju ili olakšavanju mnogih bolesti, na najrazličitije načine. Hrastova kora (koristi se u obliku čaja i tinkture) poznat

je lijek za liječenje unutarnjih i vanjskih tegoba (u obliku obloga za liječenje površinskih rana i ozljeda na koži kod kojih dolazi do upala i gnojnih procesa) u obliku obloga ili za ispiranja (kao antiseptik). Za liječenje upaljene sluznice želuca, proljeve, infekcije, upale bubrega, tegoba sa jetrom i gušteračom te u obliku čaja za grgljanje usne šupljine, grla i jednjaka, za regulaciju rada štitnjače. Prašak hrastove kore upotrebljava se kao protuotrov jer veže otrovne sastojke i stvara neprobavljivi sastojak koji se ne apsorbira kroz crijevne resice u krvotok.

Od kore se mogu pripremiti i ljekovite kupelji za liječenje hemoroida, gljivica.

Hrastova šiška ili šišarka koristi se kao sredstvo za zaustavljanje krvarenja i proljeva.

Bukva

Bukva obična (*Fagus sylvatica L.*) je listopadno drvo čiji su listovi u mladosti bogati vitaminom C. Sasvim mladi listovi se mogu jesti sirovi ili prokuhani. Sjemenke su bogate masnim uljem (40%), škrobom, sadrže šećer, jabučnu i limunsku kiselinu, trjeslovine i vitamin E. Od njih se može raditi jestivo ulje. Plodove je najbolje konzumirati termički obrađene jer sirove u većim količinama mogu izazvati mučninu, glavobolju i bunilo.

Orah

Orah obični (*Juglans regia L.*) je listopadno drvo koje sadrži oko 15% bjelančevina, 14% ugljikohidrata te 65% masnoća, uglavnom nezasićenih. Najzastupljeniji minerali u orahu su bakar, mangan, fosfor, magnezij, cink, željezo i kalcij. Orah je iznimno bogat vitaminom

E – već oko 50 g oraha zadovoljava dnevnu potrebu za ovim snažnim antioksidansom. Od vitamina B skupine treba istaknuti B1, B2, B3 (nikotinsku kiselinu) i B9 (folnu kiselinu). Antioksidansi u orasima su juglon, telimagrandin i morin, koji se nalaze u vrlo malo namirnica. Dok juglon u prirodi sprečava klijanje drugih biljaka, on ima antibiotsko i protugljivično djelovanje, a najviše se nalazi u lišću stabla oraha. Zbog njegove toksičnosti, savjetuje se koristiti mlade listove oraha. Uz antioksidanse, orasi su bogat izvor omega-3 masnih kiselina koje povoljno djeluju na krvne žile i poboljšavaju pamćenje jer pomažu u razvoju više od tridesetak neurotransmitera za moždane funkcije, pomažu kod smanjenja simptoma depresije, hiperaktivnosti, stresa i Alzheimerove bolesti. List oraha sadrži čvrsto ulje žućkaste boje, tanin, kiseline te tvari ljutog i gorkog okusa. Od orahova lišća mogu se pripremati sirupi, ekstrakti i slični preparati. Lišće je najbolje upotrijebiti dok je zeleno i svježije. Bogati su vitaminom E, koji pomaže u održavanju dobrog pamćenja pa se preporučuju i kao namirnica za sprečavanje demencije. Vitamin E djeluje preventivno i na moguća istezanja mišića i upale poslije i prije treninga. Orah sadrži i vrlo korisne fitosterole koji smanjuju apsorpciju kolesterola iz hrane u tankom crijevu, čime se smanjuje razina štetnog (LDL) kolesterola u krvi. Listovi se beru u proljeće te se suše na prozračnom mjestu. Bogati su treslovinama zbog čega se često upotrebljavaju protiv proljeva, a zbog sadržaja juglona korisni su protiv infekcija probavnog sustava. Bogati su vitaminom C (4000 mg%) zbog čega su se koristili za industrijsko dobivanje vitaminskih koncentrata. Od nedozrelih plodova ubranih u junu izrađuje se macerat kojim se koža maže prije sunčanja kako bi dobila lijepu, preplanulu boju. Nezreli plodovi ubrani u junu i julu koriste se za proizvodnju orahove rakije koja služi za liječenje želučanih tegoba. Dozreo plod bere se u drugom dijelu jeseni. Što se kasnije sabire time ga ne treba čistiti jer ga kiše operu i ovojnica se sama raspadne. Nakon sakupljanja potrebno ga je staviti sušiti. Sjemenke se konzumiraju sirove i cjelovite ili ih se melje. Zbog visokog sadržaja masnog ulja služe za proizvodnju vrlo hranjivog biljnog ulja.

Breza

Breza bijela (*Betula pendula* Roth L.) je listopadno drvo iz čijeg se debla može dobiti sok koji sadrži do 2% šećera (glukoza, fruktoza), bogat je kalijem, kalcijem i željezom. Eterično ulje, tanin, gorke tvari i smola imaju antiseptičke, ljekovite tvari (gvajakol, krezol), a u lišću su antibiotske tvari (fitoncida) snažnog djelovanja. U svježim listovima i lisnim pupovima breze nalazi se tanin, gorke tvari, saponin, smole, eterično ulje, dikarbonske kiseline, betulabin, betuloretinska kiselina, provitamin A, vitamin E i vitamin C. Kora sadrži salicilnu kiselinu koja se

koristila za ublažavanje bolova i umanjanja groznice. U službenoj fitoterapiji danas se koriste listovi koji djeluju kao snažan diuretik i antiseptik pri liječenju bolesti bubrega, mokraćnog mjehura i gihta. List breze jedan je od jačih biljnih diuretika koji poboljšava izlučivanje mokraće pet do šest puta više od prosjeka. To je posebno znakovito kod bolesti poput nakupljanja vode u trbušnoj šupljini koja se javlja kod ciroze jetra, kod bolesti žuči, kod jako otečenih nogu i bolnih zglobova, kod vode u plućima i osrčju, kod kroničnog katara mjehura, kod kamenaca i pijeska u bubrezima, kod groznice, kod parazitanametnika u crijevima. Oblozi od mladih listova breze stavljaju se na bolna mjesta kod reume i gihta, oteklih i bolnih zglobova. Kupke od brezovog lišća preporučuju se kod kožnih bolesti (vlažnih i suhih lišajeva, svraba, peruti). Svježi sok breze koristi se u liječenju bolesti: krvi, jetra, osipa, za jačanje cijelog organizma, mokraćnih kanala, skorbuta, raznih kožnih nečistoća. Brezova gljiva ili guba, koristi se u liječenju bolesti dišnog sustava. Od prehlade, upale grla i sinusa pa do astmi i bronhitisa, ali i teških upala pluća i tumorskih oboljenja. Studije su otkrile začuđujući inhibitorski učinak ove gljive na umnažanje tumorskih stanica i njihovu održivost pa se ona sve češće koristi u liječenju raka pluća, ali i njenoj prevenciji.

Lipa

Lipa (*Tilia* L.) je listopadno drvo, odlična medonosna biljka čiji se med vrlo cijeni zbog svoje ljekovitosti. Cvijet

lipe sadrži željezo, kalcij, vitamin C, tanin, sol mangana i eterična ulja. Lipa ima širok spektar zdravstvenih vrijednosti. Najčešće se primjenjuje u obliku infuza (čajnog napitka) kod infekcija gornjih dišnih puteva i bolesti s povišenom temperaturom. Čaj od cvjetova lipe izaziva znojenje, potiče mokrenje te se preporučuje kod prehlade i gripe. Tradicionalno se primjenjuje i kod želučanih tegoba. Djeluje sedativno i uspavljajuće no nije ga dobro previše piti jer u prevelikim količinama djeluje nepovoljno na rad srca.

Javor

Javor mliječ (*Acer plantanoides* L.) je listopadno drvo čiji listovi sadrže ugljikohidrate, vitamine C i E, masne kiseline, tanine, flavonoide, organske kiseline, karotenoide; allantoin – supstancija s analgetičkim, astringentnim i protuupalnim djelovanjem; prirodne aminokiseline – naprimjer asparagin, koji je važan dio proteina i koji je uključen u metabolizam dušika. Javorova kora sadrži fitosterole, tanine, gorčinu, eterična ulja, smole i druge organske tvari. Javorov sirup sadrži mnoge tvari vitalne za tijelo, bogate šećerom, organskim kiselinama, enzimima, solima kalcija, magnezija, željeza i elemenata u tragovima. Javorov sok sadrži askorbinsku i druge organske kiseline.

Javorov sirup sadrži fosfor i željezo u lako probavljivom obliku, kao i vitamine.

Od lišća i sjemenki pravi se pripravak s diuretičkim, antimikrobnim, antipiretičkim i zacjeljujućim učincima. Propisuje se kod bolesti bubrega, gornjih dišnih putova, akutnih respiratornih bolesti, herpesa, upale pluća i usne šupljine.

Bagrem

Bagrem obični ili akacija (*Robinia pseudacacia* L.) je izuzetno ljekovito listopadno drvo pa se koristi za tromboflebitis, radikulitis, reumu, gastritis, čir želuca i neuralgija. Ima protuupalna, antipiretička, iskašljavajuća, antispazmodična, antihipertenzivna i laksativna svojstva.

Recepti na bazi bagrema se koriste za alergije na hranu, upale, bolove u trbuhu i crijevima iza trbušnih krvarenja. Bagrem se koristi i kod ženskih bolesti. U ljekovite svrhe se upotrebljava cvijet, mahuna, sjeme, rjeđe list, a kora je otrovna zbog toksalbumina robina. Bijeli mirišljavi cvjetovi izlučuju puno nektara, ukusni su svježiji, preporučuje se čaj od osušenih cvjetova jer djeluje ljekovito kod prehlade, kašlja, suzbija reumatske bolove i zubobolje, pomaže kod migrene, nesаницe i živčane napetosti, smanjuje tjelesnu temperaturu, a čaj od sušenih listova izaziva jače lučenje žuči. Cvijet je izvor vitamina C, sadrži smolu, tanine, esencijalno ulje, flavonoide izomuronol, izovestitol, akacetin, sekundiflorol, monoterpene robinilin, diterpene, triterpene. U cvijetu su i linalool, cis-β-okimen, α-bergamoten i formanilid. Cvijet se koristi za liječenje antivirusnih bolesti, grčeva, kožnih bolesti, probavnih smetnji. Plod bagrema je pljosnata duga mahuna. U svježim mahunama i u sjemenkama ima mnogo bjelancevina, ugljikohidrata i masnoće. Mahune se mogu sušenjem konzervirati i upotrebljavati kao povrće. Sjeme sadrži protein, masno ulje, vlakna i ugljikohidrate, vitamine A, B 1, B 2, B 6, kao i minerale magnezij, fosfor, željezo, cink, kalij, natrij i kalcij. Kuhano sjemenje bagrema može da zamjeni grah, a prženo da posluži kao zamjena za kafu.

Kesten

Kesten divlji (*Aesculus hippocastanum* L.) je listopadno drvo čiji se plod u fitoterapiji koristi zajedno s

ovojnicom ploda. Sadrži 3-10% triterpenskijih saponina koje jednostavnije nazivamo escin. Uz njega se nalazi flavonoid, kumarin, vitamini B i C i drugi ljekoviti sastojci. Djelovanje divljeg kestena je prvenstveno antioksidativno i antiedematozno, povećava otpornost kapilara i smanjuje oticanje. Radi uklanjanja edema, pripravci divljeg kestena primjenjuju se kod hemoroida, proširenih vena i otečenih nogu, ali i kod edema mozga.

Grab

Grab obični (*Carpinus betulus L.*) je listopadno drvo čija kora i lišće sadrže veliki udio tanina, aldehida, galskih i kofeinskih kiselina, bioflavonoida, kumarina, eteričnih ulja i askorbinske kiseline, vitamina E, katehina i citokinina. Biljni čaj se primjenjuje za liječenje traheobronhitisa, spastičnog i kroničnog nazofaringitisa, kašlja, proljeva, grlobolje, reumatskih bolova, gripe,

hemoroida i glavobolje. U homeopatiji se preporučuje protiv krvarenja, jer povećava broj trombocita, promičući njihovu proliferaciju. Također, koristi se od ljudi koji pate od mentalnog i fizičkog umora i stresa. Studija je dokazala antitumorska svojstva biljke koja se pripisuju sadržanom feoforbidu. Listovi se mogu koristiti za zaustavljanje krvarenja iz manjih rana.

Brijest

Brijest (*Ulmus campestris L.*) je listopadno drvo čija se kora, list i cvijet koriste u tradicionalnoj medicini. Kora je bogata je fitokemikalijama poput tanina i flavonoida, koji imaju adstringentna svojstva. Kora se može koristiti za pripremu čajeva, tinktura ili ekstrakata koji se koriste za ublažavanje upale, podršku probavnom sustavu i kao diuretik. Kora se primjenjuje za liječenje opekotina, smrzotina i raznih kožnih bolesti. Listovi brijesta isto sadrže tanine i druge bioaktivne tvari. Suhu listovi se mogu koristiti za pripremu čaja koji se tradicionalno koristi za ublažavanje simptoma prehlade, kašlja, upala grla i reumatskih tegoba, dok se pupovi brijesta koriste u pripremi tinktura i ekstrakata. Oni sadrže eterična ulja, flavonoide i druge spojeve koji imaju protuupalna

i antimikrobna svojstva. Cvijet se upotrebljava za liječenje šećerne bolesti. Pupaljci se koriste i za podršku imunološkom sustavu, ublažavanje bolova i upala. Brijest je dobar i za crijeva. Ovo izvrsno umirujuće sredstvo podržava zdravlje mikrobioma. Sastoji se od razgranatih molekula ugljikohidrata koje su bogate polisaharidima i jačaju slojeve crijevne sluznice koji su i hrana i dom za korisnu mikrofloru u našim crijevima. Sluzavo bilje poput brijesta pomaže u podmazivanju gastrointestinalnog trakta i posebno je dobar izbor za osobe s osjetljivom probavom. S obzirom na to da se umirujući sastojci brijesta najbolje ekstrahiraju vodom, čaj je izvrstan način da po potrebi koristi ovaj biljni saveznik.

Jasen

Jasen bijeli (*Fraxinus excelsior L.*) je listopadno drvo čiji se list i kora koriste u tradicionalnoj medicini. Pripravci od lista potiču crijeva na pražnjenje, pomažu kod reumatskih tegoba, podagre ili gihta. List (antireumatik, antigih, diuretik, dijaforetik, detoksikant, katarik, laksativ, purgativ, vermifug) se priprema za liječenje bolesti bubrega i mjehura (upalna stanja, za otapanje kamenaca i pijeska te za preventivno djelovanje protiv stvaranja kamenca, za čišćenje i pojačano izlučivanje mokraće, itd.), želuca i crijeva (potiče probavni sustav, laksativno djelovanje – potiče crijeva na pražnjenje), reumatskih tegoba, podagre ili gihta (kod otečenih zglobova, bolnih zglobova, vode u zglobovima, bolnih stanja gihta kod oteklina palca i jako bolnog palca itd.), vodenih bolesti (ascitis, tegobe s vodom u nogama itd.) te za proljetno čišćenje organizma, i izradu jastučića ili ležaja za reumatične bolesnike, za jačanje muške potencije, za istjerivanje nametnika iz crijeva (crva, ameba, glista itd.) itd.

U prethodnim brojevima Lovca (95, 98 i 102) obrađene su teme Priprema lovišta za unošenje fazana iz intenzivnog uzgoja, Tehnologija modernog, intenzivnog uzgoja fazana i Ispuštanje fazana u lovište, a aktuelni broj će u nastavku zaključiti ovu zanimljivu lovačku temu:

Prihvatilište je ograđeni prostor u lovištu koji fazanima služi za adaptaciju i prevladavanje stresa nakon transporta, ali i kao zaštita od grabežljivaca i nepovoljnih vremenskih uvjeta tokom faze podivljavanja. Nekada su se koristila pokretna prihvatilišta (dimenzije 4x4 m za cirka 40-50 pilića) u obliku manjih žičanih kaveza iz kojih su se pilići ispuštali u lovište već nakon 7-10 dana. Praksa lovnog gospodarstva razvijene Europe i svijeta jest maksimalno korištenje svih dijelova lovišta za potrebe uzgoja divljači. Svrha ispusta je i da koncentriše fazane na dio lovišta koji želimo da ih zadržava na tom dijelu dok se ne naviknu na njega. Ispuštanje fazana bez ispusta i bez obzira na financijska ulaganja u ispust ima za posljedicu da većina ispuštenih mladih fazana vrlo brzo napušta mjesto ispuštanja. Nakon toga ili ugiba ili biva ubijena od predatora za dan ili dva slobodna života. Ispusti štite fazane od lisica, jazavaca, kuna i tvorova u danima kad je ona na to najosjetljivija jer se tada u nuždi uvijek može vratiti u dijelom otvoreni ispust. Ispusti su i mjesta gdje se fazani mogu vratiti i tokom sezone lova. Mnogi fazani se često vraćaju do ispusta ukoliko tamo pronalaze hranu. Tokom noći znaju spavati na krovu što im daje dodatnu sigurnost od predatora. Uloga ispusta osim zaštite od predatora i zadržavanje na željenom terenu jest i to što se fazani, koji su navikli na okolinu, znaju bolje kretati i bolje letjeti, a to je ono što daje pravi užitak lova na fazane koji se lako ne odstrjeluju. Investiranje u ispuste ima najveću cijenu u prvoj godini, nakon toga očekujemo više fazana u lovištu, što podrazumijeva mogućnost nabave jeftinijih mladih fazana koji se u takvom ispustu mogu zbrinuti do sezone lova i mogućnost odstrjela lisica koje se oko njih mogu skupiti ima puno veći učinak kod podizanja fonda fazana i lova nego samo kalkuliranje koliko jedan ispust košta. Danas se u praksi koristi nekoliko tipova prihvatilišta:

a) Potpuno zatvoreno prihvatilište. Karakteristika ovog prihvatilišta je da je ono potpuno zatvoreno žičanim ili kombinacijom žičanih i pletenih polietilenskih mreža koje se mogu koristiti za zatvaranje krovnog djela prihvatilišta. Prednost ovakve sintetičke mreže su manja cijena, jednostavnost postavljanja i skidanja, a i manja su ozljeđivanja fazana prilikom zaletavanja. Dimenzije njenog „oka“ ne bi smjele prelaziti 30x30 mm. Primjenom ovakve mreže dio zatvorenog prihvatilišta se u određenom trenutku podivljavanja može otvoriti i pretvoriti u neku vrstu kombiniranog prihvatilišta, a ukoliko se mreža ukloni potpuno, možemo ga pretvoriti u otvoreni tip. Za žičanu pokrovnu mrežu potrebno je izgraditi čvrstu potpornu konstrukciju. Poželjan omjer šumskog i poljoprivrednog raslinja je 1:2. Cijelom dužinom bočnih stranica s unutarnje i vanjske strane, potrebno je održavati vegetacijski pokrov u širini od 1-2 m. Pokošene staze unutar prihvatilišta omogućava nam bolju kontrolu fazana, a njima služe i za sunčanje nakon kiše. Od poljoprivrednih kultura poželjno je sijati one koje daju dosta sjemena i

privlače kukce kao što su kukuruz, sirak, proso, suncokret, lucerna, razne travne smjese i sl. Ukoliko to ne učine fazani dio kultura se svakih nekoliko dana povalja kako bi im sjemenje i zelena masa bili dostupniji. b) Otvoreno prihvatilište (samo s bočnim stranicama, bez krovne mreže). Ovaj tip prihvatilišta ima identičan izgled kao i zatvoreno samo se gradi bez pokrovne mreže. Budući da u njega mogu ući grabežljivci naročito pernati, potreban je stalan nadzor prihvatilišta, radi čega se ovaj tip prihvatilišta preporučuje u lovištima u kojima je pod kontrolom brojno stanje grabežljivih vrsta. Prednost ovog tipa prihvatilišta je u tome što kroz fazani brže prolaze proces podivljavanja. Tokom dana fazani mogu izlijetati u okolinu prihvatilišta, a navečer i u slučaju opasnosti, mogu se u njega vratiti. U prvim danima potrebno je fazane koji se nisu vratili u prihvatilište, već lutaju uz ogradu, uhvati i vratiti u prihvatilište. S vremenom kako se fazani osjećaju sposobnijima, sve se više udaljavaju od prihvatilišta, a na kraju se u njega više i ne vraćaju. Obično je za to potrebno 6-12 sedmica, iako će sam proces podivljavanja odnosno udaljevanja ovisiti o vremenskim uvjetima, broju grabežljivaca te kvaliteti staništa u okolici prihvatilišta (hrana, voda, mir, zaklon). Kako se sve manji broj fazana vraća u prihvatilište, u njemu se izlaže sve manje hrane, za razliku od hranilišta u njegovoj široj okolici. Fazane koji nisu napustili prihvatilište možemo natjerati na to dizanjem ili uklanjanjem bočnih stranica prihvatilišta. U lovištu je bolje imati više manjih prihvatilišta, jer nije predviđeno da se fazani iz ovakvog tipa prihvatilišta sele u druge dijelove lovišta.

c) Kombinirano prihvatilište. Ovakav tip prihvatilišta je kombinacija potpuno zatvorenog i otvorenog prihvatilišta. Za njegovu izgradnju potrebne su veće površine jer ono može biti veće i od 10 ha. Prihvatilište se sastoji od veće ograđene površine (bez pokrovne mreže) unutar koje je smještena jedna ili više manjih zatvorenih volijera. U prvim danima fazani se drže na sigurnom u zatvorenom djelu, a nakon toga se postepeno ispuštaju u otvoreni dio iz kojeg izlijeću u lovište. U otvorenom djelu potrebno je poštivati omjer poljoprivredne i šumske

vegetacije u odnosu 2:1. Poljoprivredne kulture moraju biti raznolike i to one koje će fazanima biti dostupne u lovištu (npr. kukuruz, ječam, sirak, lucerna, djetelina, repica i sl.). Stablašice se sade sa sjeverne i zapadne strane jer služe i kao sjenilo i kao vjetro zaštitni pojas, naročito za zatvoreni dio prihvatilišta (npr. obična smreka, običan bor, bagrem i sl.). Poželjan je omjer otvorenog i zatvorenog dijela 1:10. Prihvatilište može imati oblik kvadrata ili pravougaonika. U zatvorenom dijelu se nalaze samo jednogodišnji ili višegodišnji korovi (fazani u njemu borave vrlo kratko). U otvorenom dijelu moramo predvidjeti gradnju lovki za fazane koji ne žele napustiti prihvatilište, odnosno za fazane koje ćemo otpremati u druge dijelove lovišta. U zatvorenom djelu fazani provode do dva tjedna, nakon čega se svakih 7 dana ispusta (bez hvatanja) u otvoreni dio prihvatilišta 25% fazana. Ovaj tip prihvatilišta daje najbolje rezultate u prihvat, ispuštanju i podivljavanju fazana. Proces podivljavanja započet u prihvatilištu nastavlja se u lovište, pri čemu značajnu ulogu ima mjesto ispuštanja. Ono mora biti uz rubove manjih branjevina koja se naslanjaju na raznovrsne poljoprivredne površine ili unutar višegodišnjih remiza. Na takvim područjima divljač mora imati dovoljno hrane, zaklona i mira, a od velike važnosti je blizina vodotoka, jer će spriječiti migraciju fazana za vodom. Poželjno je fazane ispuštati u manjim skupinama (do 20 kljunova na različite lokacije). Engleski uzgajivači preporučuju tehniku podivljavanja u kojoj se koriste školovani lovački psi. Puštanjem psa u otvoreni ispušt ili u lovište na područje gdje su ispušteni fazani simuliramo pojavu grabežljivaca i učimo fazane kako reagirati u slučaju takve prijetnje u lovištu. Ukoliko to radimo predvečer, potičemo fazane da slijeću na drveće i uče spavati u krošnjama. Nakon nekoliko dana fazani će prepoznati suškanje psa i vodiča kao prijetnju i početak će instinktivno polijetati sve više ispred psa. Ovakav „trening“ će djelovati, osim na razvoj prirodnog instinkta i na njihove letačke sposobnosti.

Elementi prihvatilišta

Osnovni element prihvatilišta su: bočna ograda, pokrovna mreža, natkriveni dio prihvatilišta, nadstrešnica i oprema za ishranu i napajanje fazančića. Ograda prihvatilišta se gradi od žičane mreže i stupova koji mogu biti drveni ili betonski. Visina ograde je 2 m s tim da je žica ukopana 50 cm, razmak između stupova je 3 m, a stupovi se ukopavaju 60 cm. Najprikladnija ograda je od žičane mreže veličine „oka“ 25x25 mm. Veličina „oka“ ne smije biti veća od 40x40 mm. Ukoliko se radi ograda visine 2 m tada dužina stupova treba biti 2,6 m. Ukoliko se opredijelimo za drvene stupove treba znati da su najbolji bagremovi ili hrastovi. Na donjem dijelu stupa koji ide u zemlju obavezno se skida kora radi duže trajnosti. Veličina prihvatilišta ovisi o broju fazana pri čemu se računa 2-4 m² po kljunu. Kod premale površine prihvatilišta često se javlja kanibalizam koji uzrokuje lošu operjanost,

a u ekstremnim slučajevima i uginuća. Veća površina prihvatilišta od predočene umanjuje mogućnost kontrole fazana i manipulaciju s njima. Oblik površine prihvatilišta ukoliko teren dozvoljava poželjno bi bilo da bude u obliku kvadrata ili pravougaonika. Natkriveni dio prihvatilišta, nadstrešnica, ima funkciju zaštititi fazane od nevremena (pljusak i led), a ukoliko u prihvatilištu nema drvenastih vrsta i zaštitu od jakog sunca tokom ljeta. Površina natkrivenog dijela ne bi trebala biti manja od 1 m² na 50 fazančića koje unosimo u prihvatilište. Konstrukcija ovih nadstrešnica je jednostavna. Najjeftinija je drvena konstrukcija. Za krov se može koristiti lim, crijep, trska, bitno je da ne prokišnjava i da ga vjetar ne može podići. Najjednostavniji oblik ove nadstrešnice je u vidu krova na „jednu vodu“. Niža strana treba biti što bliže zemlji (cirka 30 cm), viša na visini od 1,40 do 1,80 m. Nižu stranu treba okrenuti sjeverozapadu. To je strana u kojoj za vrijeme ljetnih mjeseci dolazi kiša, pa je zakišnjanje ispod nadstrešnice manje. Ispod nadstrešnice bi bilo poželjno imati svjetlo (električna sijalica priključena na električnu mrežu ili akumulator). Svrha svjetla je u tome da nam olakša, odnosno omogući što lakše utjerivanje fazana pod nadstrešnicu u slučaju nevremena. Poznato je da ptice, time i fazani, u mraku skoro ništa ne vide i da preko dana kad za to imaju mogućnost neće u mračnu prostoriju. Poznato je da pred kišu intezitet svjetlosti opada a pod nadstrešnicom vlada skoro polumrak pa paljenje svjetla može namamiti fazančiće da se sklone. Ovo je posebno važno kada kiša pada predvečer ili u noći. Nakon unosa fazana u prihvatilište postavljamo hranilice i pojilice koje moraju biti ispravne i funkcionalne. Moramo imati i skladište za hranu. Pitanje vode se može riješiti na više načina: bunarom, priključak na vodenu mrežu, cisternom ili izgradnja prihvatilišta pored potoka koji se može koristiti za napajanje fazana. Poželjno je izgraditi natkrivenu čeku pored prihvatilišta radi čuvanja fazana u prihvatilištu te praćenja njihove aktivnosti i ponašanja u prihvatilištu. Na ovu čeku se možemo i skloniti u slučaju nevremena.

Lokacija prihvatilišta

Prilikom odabira mjesta za postavljanje ispusta potrebno je obratiti pažnju na nekoliko detalja. Prvo treba pripremiti na dostupnost ispusta traktorima ili sličnim terenskim prijevoznim sredstvima. U početku izrade ispusta, u proljeće ili rano ljeto, pristup nije veliki problem, ali kasnije tokom jeseni i zime, kada je zemlja mokra, nastaju problemi. Idealno se čini postavljanje ispusta u male šumarke dublje u terenu, ali u tom slučaju ipak treba pripremiti da su oni dostupni mehanizaciji zbog lakšeg dovoza hrane, vode i alata. Potrebno je imati na umu i preko čije zemlje se dolazi do ispusta te na vrijeme obavijestiti poljoprivrednike da ćete tokom godine imati radove oko ispusta i eventualno ih zamoliti da vam i sami jave ukoliko uoče kakvu štetu koja može nastati u kratkom vremenskom periodu dok niste tamo. Još jedna važna činjenica, koja danas ima važnu ulogu prilikom pravilnog gospodarenja lovištem i postavljanjem ispusta, jest i dostupnost takvog mjesta javnosti. Ispust

pun divljači je jednostavna meta različitim tipovima ljudi, koji nemaju obzira prema prakticiranju tradicionalnih metoda gospodarenja staništem i divljači, te su spremni na vandalske postupke što je nažalost odraz tužne moderne zajednice. Tu činjenicu mora imati na umu svaki ovlaštenik prava lova i pokušati je svesti na najmanju moguću mjeru. Ovakve pojave također ovise i o saradnji sa lokalnom policijom koja može pomoći pri dojavu eventualnog uništavanja ispusta, dobrim odnosima sa ljudima koji žive na tom području. Postavljanje ispusta u blizini prometnice dovodi do mogućnosti gubitka djela divljači zbog naleta vozila. Nadalje naštetit mogu i šetači pasa koji nestavljaju psa na povodnik te ljudi koji mogu otvoriti vrata ispusta iz znatiželje, a što je dovoljno da lisica ili kuna uđu u ispušt i naprave štetu. Idealno bi bilo da je ispušt postavljen dalje od pogleda javnosti, gdje fazani mogu u miru sazrijeti za ispuštanje, ali da ujedno osoba koja se brine o fazanima može doći do ispusta bilo kada i po bilo kakvom vremenu. Ispust nema samo svrhu zadržati divljač na terenu. Boravak u ispustu će uvelike odrediti kvalitetu divljači koja će izaći u lovište te njezino buduće ponašanje. Ispust će biti njezino utočište nekoliko idućih sedmica ili mjeseci, mjesto gdje će se fazani vraćati na spavanje ili zaklon ukoliko ih nešto tokom dana poplaši. Klasičan primjer za dobro postavljanje ispusta za fazane jest ispušt koji je smješten u središtu terena, po mogućnosti šumarak, sa zaklonom koji se zrakasto izvlači od tog mjesta. Jednom kad se fazani naviknu na izlazak iz ispusta koriste takve obližnje zaklone i okolne šumarke, a iz njih se uvijek lako vrata natrag u ispušt. Upravo zbog takvih stvari treba imati na umu dobro postavljanje ispusta jer će se na taj način doprinijeti preživljavanju većeg broja fazana zimi, a što nam u proljeće može napraviti prirodno matično jato.

Priprema prihvatilišta za naseljavanje fazanima

Pod pripremom prihvatilišta za naseljavanje fazanima podrazumijevaju se sve radnje koje je neophodno napraviti da bi prihvatilište na najbolji način obavilo svoju funkciju. To znači da pažljivo treba pregledati sve objekte prihvatilišta i dovesti ih u red. Ogradu prihvatilišta treba pažljivo obići i provjeriti ispravnost žičane mreže kako bi spriječili ulazak grabežljivaca. Ukoliko je žica pokidana treba je popraviti, ukoliko je olabavila treba je dotegnuti, gdje je potrebno ponovo ju ukopati u zemlju, a ako je koji stup propao treba ga zamijeniti. Nadstrešnice u prihvatilištu također treba pregledati i ukoliko je nužno izvršiti popravke. Površine u prihvatilištu naročito ispod nadstrešnice treba dezinficirati i pokupiti izmet. Pod nadstrešnicu treba navesti sloj od 5 cm sitnog šljunka. U proljeće prije kretanja vegetacije treba očistiti površinu pod travom od

krupnijeg korova, granja ili drugog, a pošumljeni dio od stabala ili granja koje pada na ogradu ili stazu. Neposredno prije unošenja fazančića (4-5 dana) treba pokositi staze u prihvatilištu. Staze se kose oko ograde prihvatilišta s jedne i druge strane, i unakrsno po jedan otkos svakih 10 m. U prihvatilište je također potrebno dovesti pijesak kako bi se fazani mogli prpošiti, odnosno koristiti ga za probavu. Opremu prihvatilišta kao što su pojilice i hranilice treba popraviti, oprati i dezinficirati, a ukoliko je potrebno zamijeniti novim dijelovima.

Nabavka i doprema fazana

Dvije najvažnije kategorije fazana koje se koriste za naseljavanje lovišta uz pomoć prihvatilišta su fazani starosti 5-6 sedmica i 7-8 sedmica starosti. Samo stariji fazani od 5 sedmica mogu opstati u našim lovištima uz pomoć prihvatilišta bez dodatnog zagrijavanja. Fazani u dobi od 5-6 sedmica su dobro operjani i s aspekta podivljavanja adaptivniji. Slaba im je strana veća osjetljivost na vremenske uvjete. Smatra se da lovozakupnici koji imaju dobro prihvatilište i ljude koji hoće raditi i koji su upućeni u uzgoj fazančića trebaju nabavljati fazane uzrasta 5-6 sedmica. Lovozakupnici koji kupuju manji broj fazana i nemaju upućene ljude u posao uzgoja fazana trebaju nabavljati fazane uzrasta 8 sedmica. Važno je i odabrati proizvođača fazanske divljači u kojeg imamo povjerenje i za koga znamo da ima kvalitetnu, stabilnu i suvremenu proizvodnju fazanske divljači. To nam daje sigurnost da ćemo fazane dobiti na dogovoren datum isporuke fazana, da će biti dobrog zdravstvenog stanja, da će fazani biti u dobroj kondiciji, operjani i s repom veličine prikladno uzrastu fazana. Fazane transportiramo u posebnim plastičnim sanducima s mogućnošću horizontalne i vertikalne ventilacije. Transportna ambalaža kao i prijevozno sredstvo moraju biti čisti i dezinficirani te odgovarati veličini jedinke kako ne bi došlo do ozljeđivanja ili oštećivanja perja. Budući da isporuka pilića pada u najtopliji dio godine, potrebno je za transport birat hladniji dio dana, rane jutarnje ili večernje sate. Prilikom transporta plastični sanduci moraju biti složeni tako da je između njih moguća cirkulacija zraka. U slučaju neadekvatne ventilacije može doći do velikih gubitaka uzrokovanih toplinskim šokom ili gušenjem. Naime, osim uticaja vanjske temperature i divljač svojom toplinom dodatno zagrijava transportni prostor vozila. Nakon utovara vozilo mora odmah krenuti na put, ukoliko se vozilo mora zaustaviti na putu obavezno se mora parkirati u hladovinu i rastvoriti sve stranice da ima što više zraka. Prilikom transporta zimi potrebno je voditi računa da divljač nije izravno izložena udaru hladnog zraka. Hvatanje fazana si organiziramo tako da hvatanje završimo u vrijeme kada vozilo kreće na put, ukoliko vozilo kreće u noćnim satima na put, hvatanje ćemo obaviti popodne ili predvečer ovisno o broju fazana koji se hvata, vozilo tovarimo u predvečernjim satima, do polaska rastvorimo sve stranice i ceradu da ima što više zraka. Parkiramo na mjesto gdje ne mogu doći psi, mačke ili neke druge životinje da ne uznemiravaju fazane u sanducima. Transportna ambalaža kao i prijevozno sredstvo se poslije svake isporuke pere i dezinficira. Tokom transporta mora biti prisutna osoba koja ima položen tečaj za pratitelja životinja. Uz fazane ide prateća dokumentacija. Budući da hvatanje i transport djeluju vrlo stresno na divljač, poželjno je divljač pripremiti za transport – vitaminizirati (antistres terapija prije i poslije transporta).

Fazani u prihvatilištu

Neposredno pred unošenje fazana treba u hranilice staviti hranu, a u pojilice vodu. Najbolje vrijeme za ispuštanje fazana u prihvatilište su rani prijedopodnevni sati. Fazane treba unijeti u prihvatilište u transportnim sanducima te ih u tišini i bez žurbe ispuštati na način da sami izađu iz sanduka. Nakon ispuštanja fazane ne treba dva do tri sata uznemiravati kako bi se snašli i privikli novoj sredini. Nakon toga se može, i treba ući u prihvatilište kako bi provjerili fazane i pokupili i iznijeli ambalažu. A ako je potrebno i nadopuniti hranilice i pojilice. Taj posao obavlja jedan ili dva čovjeka u tišini i pažljivo, kako bi se fazani što manje uznemiravali. Najvažnije je da se fazanima osigura redovna i kvalitetna ishrana, svježa voda i zaštita od grabežljivaca i vremenskih uvjeta. Fazani u prvim danima u prihvatilištu su posebno osjetljivi. Dnevni obrok hrane za jedno fazansko pile u volijerama za ispuštanje iznosi 30 g granulirane hrane za fazane i 20 grama pšenice. Nakon tjedan dana od ispuštanja količina granulirane hrane se smanjuje na 10 g, a obrok zrnate hrane se povećava na 30 g. Prihranjivanje fazana nastavlja se i poslije ispuštanja minimalnom dnevnom količinom od 3 kg hrane na 100 fazana. Prihranjivanje je poželjno nastaviti sve do perioda lova.

Ispuštanje i zaštita poslije ispuštanja

Najvažniji preduvjet preživljavanja ispuštenih fazana je briga oko uticaja grabežljivaca. Oko prihvatilišta se uvijek okupljaju grabežljivci, a intenzivno uzgojena divljač lako postaje njihova žrtva. Poželjno je na mjestu ispuštanja izgraditi pokrivenu osmatračnicu (čeka), odakle se može dobro kontrolirati proces ispuštanja. Intenzivan uzgoj fazana bez kontrole brojnosti grabežljivaca je nezamisliv. Praćenjem nakon ispuštanja utvrđeno je da je od broja ulovljenih fazana 94% bilo udaljeno do 1000 metara od mjesta ispuštanja. Na preko 1000 m bilo je ulovljeno samo 6% fazana, a maksimalna udaljenost na kojoj su označeni fazani nađeni bila je 3.000 m. Razilaženje fazana ovisi o kvaliteti sredine i načinu brige o ispuštenim fazanima. Ukoliko je stanište kvalitetnije pripremljeno i ukoliko je više brige posvećeno fazanima razilaženje fazana bit će manje. U praksi to znači da se na 20 ha lovne površine s optimalnim uvjetima za uzgoj fazana može ispustiti 200 uzgojenih fazana. Ako se uzgajivači pridržavaju svih principa pravilne tehnike odgoja i ispuštanja u optimalnim stanišnim uvjetima može se postići ulov 50% od broja ispuštenih mužjaka. To je optimalan ali ne i maksimalan rezultat. I danas postoje lovišta gdje ulov premašuje 60% iz razloga što je posvećena velika briga fazanima i životnoj sredini, a postoji i puno lovišta gdje ulov ne dostiže ni 20%. Iza slabih rezultata krije se niz uzroka koji povećavaju gubitke na fazanima poslije ispuštanja. Gubitke i uzroke gubitaka na ispuštenim fazanima teško se mogu točno utvrditi. Po pravilu uspijeva se utvrditi uginula divljač samo u neposrednoj blizini prihvatilišta. Prema dugogodišnjem iskustvu može se procijeniti da gubici od ispuštanja do perioda lova iznose približno 30% od broja ispuštenih fazana, od čega 20% pripada uticajima promjene sredine (stres, gubitak orijentacije, poremećaj ishrane i sl.), a 10% čine gubitci koje su izazvali predatori. Gubici su puno veći pri manjoj brizi o fazanima i lošijim stanišnim uvjetima.

Preživljavanje intenzivno uzgojenih fazana

Problematikom ispuštanja fazana bavio se koji je istraživao prosjek ulova ispuštenih fazana. U istraživanim lovištima odstrjel koka je bio minimalan. Prema rezultatima provedenog istraživanja ulov ispuštenih fazana kretao se od 22,2% (minimum) do 55,6% (maksimum). U tri godine istraživanja markirano je skoro 72.000 ispuštenih fazana u 11 lovišta. Intenzivno uzgojeni fazani su ispušteni u lovište u starosti od 10 sedmica. Rezultati ovog istraživanja govore da se najveći broj isporučenih intenzivno uzgojenih fazana ulovi u istoj, prvoj godini. Ulov dvogodišnjih fazana na osnovu ovih istraživanja, iznosi samo 2,7%. Postotak ulova fazana u trećoj lovnoj godini je sasvim zanemariv. Ako se poštuju svi principi pravilne tehnike uzgoja i ispuštanja u optimalnim stanišnim uvjetima i pri dobroj brizi o fazanima, može se postići ulov 50% od broja ispuštenih mužjaka. To nije maksimalan rezultat, jer ima lovišta gdje ulov premašuje 60%, ali u prosjeku to iznosi oko 35% u odnosu na ukupan broj ispuštenih pilića. Inače, gubitke kod ispuštenih fazana je teško utvrditi jer uginule jedinke se pronalaze samo

u neposrednoj blizini prihvatilišta. Kao uzroke ugibanja navode stres, poremećaj ishrane i predaciju. Prema istraživanjima u Irskoj, u stalno kontroliranim uvjetima sa prihvaćenim fazanima dobi od 5 sedmica utvrđeno je da 69% fazana uginu ili nestane do starosti od 12 sedmica. Utvrđeni uzroci gubitaka prema ovom istraživanju su od lisica (45%), pesticidi (13%), prometa (12%) i 4% od drugih uzroka, dok za 26% nije utvrđen uzrok gubitaka. Na osnovu istraživanja je utvrđeno da se prosjek ulovljenih fazana od broja unesenih kretao u vrlo širokom rasponu od 7,40% do 54,69%. Prosjek odstrjela fazana u šumskim lovištima je bio veći u odnosu na poljska lovišta i isti se kretao od 38,10% do 54,69%. Ovu pojavu objašnjavamo činjenicom da grupnim lovom prigonom želimo odstrijeliti što više fazana za kraće vrijeme. U poljskim lovištima prosjek odstrjela u odnosu na broj unesenih fazana iznosio je od 7,40% do 39,35%. Stručnjaci preporučuju lovištima koja imaju stabilna prihvatilišta, da unose fazane dobi 5 do 6 sedmica, dok u lovištima koja imaju privremena prihvatilišta više odgovara uzrast dobi od 8 sedmica. Također, bolji rezultati se postižu ako se nakon ispuštanja fazana iz prihvatilišta nastavi sa prihranjivanjem fazana van prihvatilišta, kao i povremenim obilascima lovišta na mjestima gdje su fazani ispušteni.

LOVAC je često višetematski obrađivao divlju svinju, od bioligije vrste, uzgoja, dohrane do svih načina lova ove omiljene lovne divljači, a evo i zanimljivosti i bitnosti koje su tome bliske jer se crnoj divljači stalno povećava brojnost i širi populacija

Divlja svinja (lat. *Sus scrofa*, eng. **Wild boar**) je jedna od najrasprostranjenijih divljih životinja na svijetu, pokrivajući šume Europe, sjeverozapadne Afrike i Azije, a dovedena je i na američke kontinente, u Australiju i na otoke Oceanije. Ima je na svim kontinentima osim Antarktiku. Mnogi divlje svinje smatraju štetočinama. Svejedi su. Hrane se žirom i bukovim orasima, koji su osnova njihove prehrane. Riječ je o hrani bogatoj ugljikohidratima koja divljim svinjama omogućuje nakupljanje masnih rezervi potrebnih zimi. Hrane se i glistama, kukcima, glodavcima, ptičjim jajima i gljivicama. Također jedu lišće, grančice, koru i izdanke biljaka. Divlje svinje jedu i strvinu. Ukopavaju se u zemlju u potrazi za hranom, često uzrokujući velike štete na poljoprivrednim poljima. Tako mogu uništiti usjeve, osobito lukovičaste. Nastanjuju područja s visokom šumovitošću, što je povezano s velikom dostupnošću hrane i lakoćom pronalazanja skloništa. Imaju vrlo korisnu ulogu u šumskim ekosustavima tako što rahle tlo, jedu ličinke insekata i bolesne životinje. Imaju dobro razvijena osjetila okusa, sluha i dodira, ali im je miris najosjetljivije osjetilo. Nafta se pokazala kao dobar repelent za divlje svinje. Kako imaju veoma osjetljivo čulo mirisa, nafta ih rasteruje. Vatra je jedino čega se divlje svinje plaše pa tako poljoprivrednici često održavajući po nekoliko vatrenih ognjišta oko polja kukuruza i drugih poljoprivrednih kultura. Ima i dobar vid, ali zbog položaja očiju veprovi ne mogu jasno vidjeti što je ispred njih. Divlja svinja je aktivna je noću, kada napušta svoje sklonište u potrazi za hranom. Provede čak 12 sati dnevno spavajući u gnijezdu izgrađenom od lišća. Ženke pokazuju društveno ponašanje te žive u

labavo organiziranim skupinama 6-30 jedinki. Svaka od ovih skupina sastoji se od rasplodnih ženki i njihovih potomaka. Dvije ili više grupa mogu povremeno dijeliti isto područje bez međusobnog miješanja. Mužjaci divljih svinja vode samotnjački život veći dio godine. Druže se samo u reproduktivnoj sezoni, tokom koje se često pojavljuju u blizini ženskih skupina, kao i teritorija drugih mužjaka koji se razmnožavaju. Komunikacijski sustav uključuje vokalizacije poput režanja, kojima se izražava agresija. Također, koriste skvičanje, obično kada su uzbuđeni ili da pokažu prijateljski stav.

Divlje svinje imaju poligamni sustav parenja, gdje svaki rasplodni mužjak brani svoja prava na parenje. Pobjednički mužjak će se pariti sa ženkama u skupini. Razmnožavanje se odvija tokom cijele godine. Trudnoća traje 108-120 dana, dajući leglo 4-6 prasadi. Tokom prve dvije sedmice ženka je gotovo stalno uz svoje mlade kako bi ih zaštitila od potencijalnih grabežljivaca. U dobi od oko dva mjeseca mladi praščići počinju izlaziti iz gnijezda kako bi se hranili. Neovisni su kada navrše sedam mjeseci. Mužjaci divljih svinja spremni su za razmnožavanje u dobi od dvije godine, dok su ženke reproduktivno zrele u dobi od jedne godine. Divlja svinja je vrlo mobilna i rutinski se seli na različita područja u svom staništu. Dužina koraka u jakom vepu je oko 47 cm. Dok se kreće, uglavnom ostavlja vidljive znakove. Najuočljiviji i najlakše prepoznatljiv znak je šteta uzrokovana njenim destruktivnim ponašanjem dok traži hranu. Još jedan vrlo vidljiv znak ostavlja kada se valja po tlu. Tokom toplih mjeseci u vlažnim područjima u blizini jezera ili potoka divlja svinja se valja u blatu, što joj pomaže da se rashladi i obrani od insekata. Nakon valjanja, divlje svinje trljaju se o predmete kako bi uklonile osušeno blato, dlake i parazite. Blato i dlake mogu se naći na drveću, srušenim trupcima, ogradama, stupovima ili kamenju, osobito onima u blizini vode. Ostale tragove je ponekad teško razlikovati od drugih divljih životinja s kojima dijele stanište. Trag divlje svinje ima zatupljene ili zaobljene prste, dok su primjerice tragovi srneće divljači obično u obliku srca ili lopate s ostrim šiljastim prstima. Dok se kreće zemljom, divlja svinja često koristi isti put i stvara dobro utabani trag. Tamo gdje prolazi pored ograda, divlja svinja često ostavi dlake i blato na žicama. Izmet divlje svinje može varirati u obliku i konzistenciji ovisno o glavnoj komponenti njihove prehrane. Još jedan trag koji ostavlja divlja svinja su plitke gredice u tlu koje napravi prevrtanjem tla kako bi došla do hladnijeg sloja zemlje. U tim „krevetima“ svinja provodi značajnu količinu vremena tokom dnevne vrućine. Obično leži u gustoj vegetaciji poput srušenog drveća i drugog gustog ili trnovitog bilja, jer ta područja nude sigurnost i hlad.

Uzgajalište

Rezultati uzgoja bit će vrlo loši ukoliko ne zadovoljimo osnovne životne uvjete koji proizlaze iz bioekoloških i etoloških karakteristika divljih svinja. Prostor pod šumom smije najviše zauzimati 70-80% površine, pod pašnjacima treba biti najmanje 10-15%, a ostalo mora predstavljati močvarno tlo (osigurava bujnu vegetaciju, ali i bogatu faunu površinskog sloja tla-gliste, larve insekata i sl., koja predstavlja izvor hrane animalnog porijekla). Šumski dio staništa bi trebala sačinjavati mješana šuma hrasta i bukve, s udjelom od bar 50 % stabala starijih od 20 godina. Poželjno je imati i određeni broj stabala divljeg voća (jabuka, kruška, šljiva, dud, itd.). Ostatak šume mora imati gust podrast, kako bi svinje imale odgovarajući zaklon. Travnate površine trebaju osigurati svinjama ispašu tokom cijele godine. Po potrebi livade treba oplemeniti sijanjem smjesa livadnih trava, ili biljaka koje ova divljač rado jede (zob, repa, stočni kelj, kukuruz, i sl.). Takove nasade u vrijeme porasta treba ograditi da ih divljač ne bi uništila. Divlje svinje zahtijevaju veće količine vode tokom cijele godine, u vidu kanala, bara i sl. Posebno vole kaljužanje. Od tehničkih objekata u ograđenim prostorima za uzgoj divljih svinja potreban je odgovarajući broj hranilica i to odvojeno za prasade i za odrasle. Hranilice treba postaviti jedne u blizini drugih. Sve hranilice je poželjno postaviti na šumskim čistinama kako krmače prigodom guranja ne bi ozlijedile prasade o okolno drveće. Treba postaviti ravnomjerno po ograđenom prostoru, jer to dovodi do prikladnije raspodjele svinja po uzgajalištu. Hranilice moraju biti dostupne u svako vrijeme pa je poželjno da su u blizini šumskih puteva. Treba predvidjeti i prostor za rezervu hrane, za čeke i visoke osmatračnice. Obvezno je potrebno osigurati kaljužište.

Uzgajalište treba podijeliti na najmanje tri dijela: odjel za priplodni fond, odjel za prasnje krmače i odstrjel i odjel za trofejno sazrijevanje veprova. Poželjno je i imati posebne prostore za oporavak veprova po parenju i one za nazimad namijenjene za rasplod. Optimalna gustoća populacije u proljeće za uzgajališta u nizini iznosi 25 grla na 100 ha, što osigurava ekonomičnost proizvodnje. Ograda može biti izvedena u dva osnovna oblika, jedan je uobičajena ograda korištena na našem području, a druga je tzv. mađarska „humana“ ograda. Za divlje svinje je potrebno ojačati ogradu u donjem dijelu sa tri reda okruglog „betonskog“ željeza i drvenim stupčićima. U zemlju treba ukopati bodljikavu žicu, kako bi spriječila eventualno potkopavanje ograde. Svinje su veoma prilagodljive na raznolike vremenske uvjete, pa ih nalazimo na svim kontinentima. Ali, prava istina je da su svinje životinje toplog podneblja. Upravo stoga najbolja su staništa do 500 m nadmorske visine. Divlje svinje najviše vole ležati na suhim i sunčanim mjestima i poželjno je osigurati takva mjesta u uzgajalištu, a vrlo su osjetljive na visoki snijeg i suhi mrz. Tokom cijele godine, a posebno u prasadi do šest mjeseci starosti provoditi zdravstvenu kontrolu, s naglaskom na invazione bolesti (naročito plućne vlasce i trihinelozu). Pri svakom uvođenju novih životinja u uzgajalište osigurati za njih karantinu. Po prilici svakih pet godina provoditi „osvježavanje krvi“ novim vepovima.

Lov

S obzirom da je divlja svinja u ekspanziji, očekivati je i znatne štete na poljoprivrednim gazdinstvima, zbog čega lov na nju dobija na aktuelnosti i tematizaciji. Lov divlje svinje, kao krupne dlakave divljači visokog lova, je naporan, atraktivan, uzbudljiv, opasan i izazovan. Divlja svinja se može loviti čekanjem, prigonom (hajkom) i uz pomoć pasa goniča ili terijera. Praksa i iskustvo su pokazali da lov divljih svinja pogonom i čekom daje najbolje rezultate. Sada već klasičan način lova uz pomoć pasa je da lovci opkole teren na kome će loviti (obično dio šume s gustišima i teško prohodnim grmljem). Zasjeđe zauzimaju na mjestima gdje očekuju da će svinje naići, bježeći ispred pasa. Jedna grupa lovaca zauzima čeke na pogodnim mjestima, ovisno o terenu i vodeći računa o pravcu vjetera, a druga grupa lovaca ili samo hajkači pokreću divljač i nagone je na lovce. U hajci se puca na divljač koja je ispred lovaca i na divljač koja je prošla lanac lovaca. Kad se hajkači ili lovci koji se u pogonu približe na puškomet, lovnik daje znak da se može pucati samo na divljač

koja je prošla liniju lovaca. Kod ovih načina lova potrebna je stroga disciplina, jer su ozljede lako moguće. Lovovođa obvezno daje znak za početak i svršetak lova te znak kad se ne smije pucati ispred sebe nego iza sebe. Vlasnik pasa (pogonič), s jednim ili dva pomoćnika, ulazi sa psima u gustiš i lov počinje. Prema lavežu, lovci u zasjedi procjenjuju na koju se stranu svinje kreću i pravodobno zauzimaju poziciju za siguran hitac. Ipak, najveće su šanse kod onih koji idu za psima. Jači vepovi i zrele krmače često se okrenu da se brane i stoje u mjestu okruženi psima koji ih napadaju. Obuzeti odbranom, ne primjećuju lovca, koji po lajanju odredi gdje se psi i svinje nalaze. Kad se dovoljno približi, nije ih teško odstrijeliti. Lovci koji idu sa psima, zbog probijanja kroz nepristupačne terene, moraju biti u dobroj kondiciji, jer se svinje obično tamo zavlache. Moraju, zatim, biti hladnokrvni kako ne bi, pri pucanju na svinju okruženu psima koji trče oko nje, pogodili psa. U ovakvim lovovima obično se odstrijeli više svinja u jednom danu. Dogodi se da nekada nastrada i pas. Divlja svinja je opasan protivnik i neopreznost pri napadu može psa koštati života. Ako je u pitanju samo ozljeda, nakon zacjeljenja ti psi postaju još žešći, ali i oprezniji. Sa lovom na divlje svinje nastavljaju, jer ih goni ista strast kao i njihove vlasnike. Lov uz pomoć lovačkih pasa je izuzetno atraktivan i uspješan. Za lov na divlje svinje upotrebljavaju se sve rase goniča, zatim brak-jazavčari, terijeri i jazavčari. Kod nas su najviše zastupljeni: posavski goniči, istarski kratkodlaki i oštrodlaki gonič, trobojni i srpski gonič, bosanski barak te brak-jazavčari i terijeri. Za koju će se rasu lovac opredijeliti, stvar je osobne naklonosti i dostupnosti. Ali su individualne odlike psa, koje u lovu na divlju svinju dolaze do izražaja, mnogo važnije nego pripadnost određenoj rasi. Događa se da iz čitavog legla svega jedno ili dva šteneta postanu dobri psi za lov svinje, iako su sva štenad izložena istom tretmanu i obuci. Dobar pas za lov na svinje, bez obzira na to kojoj rasi pripadao, mora biti brz, izdržljiv i iznad svega okretan. Osim hrabrosti, psu je neophodna i opreznost, jer je odrasla svinja suviše snažan protivnik za bilo kojeg psa i samo onaj koji ne srlja i koji je dovoljno okretan napad izbjeći, može potrajati kao lovac. Pravi zaljubljenici lova na divlje svinje sa psima (koji imaju mogućnosti) drže u ograđenim prostorima (gaterima) nazime ili veću svinju za obuku i trening pasa. Tako već kod mladih pasa mogu procijeniti jesu li pogodni za daljnju obuku ili ne, pa prema tome naprave selekciju. Primjerice, lovnici terijeri su za ovakav lov idealni. Divlja svinja sporo izmiče ispred terijera jer je ovaj mali i ne uliva joj strah sem ako se ne radi o izuzetno agresivnim primjercima koji se bacaju na divlju svinju i ujedaju je, ali takvi primjerci ne traju dugo jer najčešće ginu i na taj način plaćaju ceh svojoj pretjeranoj hrabrosti. Takođe, terijer nema veliki radijus kretanja pa je lovac u izglednijoj prilici da po oglašavanju psa pride i odstrijeli divljač. Najbolja kombinacija za lov su dvije ženke i jedan mužjak koji mogu bez problema da izblokiraju i veće primjerke divljih svinja i na taj način da lovca dovedu u izgledniju priliku za pucanje. Terijeri imaju manu što su niski pa se teško kreću po dubokom snijegu. Goniči su posebno omiljeni lovački psi kod naših lovaca jer su efikasni u lovu na divlju svinju - ne smeta im ni visoka vegetacija, ni snijeg. Mana im je što se divlje svinje ispred goniča brzo izmiču i lovac iz tih razloga je mnogo kraće vrijeme u poziciji da puca. Za lov divljih svinja goničima najbitnija je dobra blokada i velika disciplina lovaca. Ukoliko divlje svinje probiju blokadu one odvlače goniče koji ih gone po par sati. Ovo je ujedno i mana goniča u lovu na divlju svinju, jer njihova upornost u gonjenju može da potraje par sati i na taj način da lovac zbog upornosti svojih pasa za taj dan u samom startu završi lov. Iz tih razloga je bitno obučavati goniče da se po upućivanju

komande vrte lovcu kako bi ih bilo moguće kontrolisati na terenu. Ovo je vrlo bitno jer se na taj način izbjegavaju opasnosti kojima su goniči izloženi (vukovi, krađa, saobraćaj). Ako su kod pogođene divlje svinje obje prednje noge ispružene onda je mrtva, ali ako su savijene u koljenima, sigurno je još je živa. Trofej predstavljaju očnjaci - kljove vepova. U donjoj vilici su sjekači a u gornjoj brusaci i rastu neprestano. Međusobnim brušenjem ograničava se njihov rast. Očnjaci krmače nazivaju se klicama i nemaju trofejnu vrijednost.

Ponašanje ranjene divlje svinje

Vepova, naročito u lošim svjetlosnim uslovima, treba gađati u plečku. Nakon pucnja, izoštrano lovčevu uho može čuti karakterističan udar zrna o tijelo divljači. Ovaj udar se može čuti i na većim daljinama, dakle i ostali lovci na susjednim čekama. Izuzetno rijetko vepar padne na mjestu nastrijela. Obično smrtno pogođen trzne tijelom (što je po mjesecini teško primijeti), i u skokovima, naglim trkom, „kidajući se“ od bježanja, uz lomljivu grana, odnosi pogodak od 20 m do nekada i preko 100 m. Pri tome zna udarati o stabla, panjeve, grane. Posljednje korake prelazi teturajući se i često vukući se, a na mjestu pada u smrtnom ropcu povalja i polomi sve oko sebe. Sve ove znake treba poslije pucnja osluškivati, pamtititi jer će oni biti potrebni za pronalaženje divljači. Promašena svinja u prvi mah naglo bježi, ali je njen trk elegantniji, mirniji, s manje buke, a kada se domogne šikare, čim nađe stazu, bježi stazom, zastane, nekada uzbuđeno puhne kroz nozdrve i bježi u bezbjedni dio šume. Nastrijeljenu svinju treba tražiti odmah i uz mjere krajnjeg opreza. Baterijskim lampama se pretraži mjesto nastrijela i obilježi papirnom maramicom, zatim se pronade mjesto gdje je divljač ušla u šumu, šikaru, i isto obilježi papirnom maramicom. U ovu svrhu može poslužiti i rolnica toilet papira. Krv divljač nekada baci na mjestu nastrijela, nekada je to tek nakon 20 m čak i više, sve to zavisi od mjesta pogodka, kalibra oružja, daljine gađanja, konstitucije divljači itd. Svinja pogođena u pluća obično, najdalje poslije 15-20 m, počne obilno krvariti u mlazevima. Ako je rana prostrijelna, krv nalazimo s obje strane traga u mlazevima, svjetlo crvenu, pomiješanu sa sitnim mjehurićima. Slično je i pri pogotku u srce, s tim da je krv nešto tamnija i obično niže poprskana po okolnom rastinju. Obično ovako pogođenu svinju pronalazimo poslije najdalje 50-100 m. Svinja pogođena u jetru ili slezenu dalje odlazi s mjesta nastrijela, čak i do 200 m, a krv je tamno crvena i nalazi se samo na rastinju koje je svinja dodirnula tijelom u toku bijega. Gro krvarenja je u trbušnoj šupljini i trag krvi je dosta oskudan i teže se prati, a divljač zna živjeti i do sat-dva poslije ovog pogotka, u zavisnosti od stepena

oštećenja ovih organa. Ovdje treba biti oprezan jer možemo naći još živu divljač. Divlja svinja ne može daleko otići s ovom ranom već se sklanja u najgušću šikaru i zaliježe. Ukoliko pronademo vepova kako

leži s ispruženim nogama (otegao papke) znači da je mrtav i oprezno mu možemo pričati, međutim ukoliko ima savijene noge ispod tijela, najsigurnije je ispaltiti samilosni hitac u predjelu iza uha ili glave, ne provjeravajući da li je zaista živ ili ne. Pogodak u želudac ili crijeva je najgori pogodak, vrlo čest u lovu pogonom pri pucanju u trku i takođe čest u lošim svjetlosnim uslovima i kod manje iskusnih lovaca. Divlja svinja ugiba u teškim mukama i jako teško se pronalazi jer odlazi daleko s mjesta nastrijela, opet u zavisnosti od stepena oštećenja, nekada od 500 m do 2 km pa i dalje. Krv je rijetka, pomiješana s crijevnim sadržajem, nalazimo je samo na početku traga i kasnije sve manje i manje da bi poslije određenog vremena izgubili krvni trag. Potraga bez dobrog psa je osuđena na propast. Ovakve pogotke treba ostaviti za dnevnu svjetlost uz upotrebu pasa obučanih za krvni trag. Vrlo je mali procenat pronađene divljači u ovim slučajevima, ali svakako treba uložiti maksimalan trud uz svesrdnu pomoć više lovaca i pasa. Pogodci u noge su također jedni od najgorih pogodaka. U početku krvi ima mnogo, izrazito crvene boje, nisko, nalazimo je na samom tragu divljači, a često se na tragu pronađu dijelovi kostiju. Svinja pogođena u zadnje noge teže bježi i ne može otići daleko, dok pogođena u prednju nogu odlazi daleko. Što je viši pogodak to je rana teža. Bez pomoći dobrih pasa, i učestvovanja više lovaca koji će zatvoriti moguće prelaze, nije moguće pronaći ovako nastrijeljenu svinju. Ne treba reći da je pogodak u glavu, kičmu i slično praćen padom na mjestu nastrijela, međutim nikada ne pucajte u glavu s namjerom, jedino prilikom potrage za ranjenim veprom, pri dostrijeljivanju. Često se dešava da svinja pogođena u kičmene pršljenove padne „kao gromom pogođena“, a nakon nekoliko trenutaka, poslije koprcanja na zemlji, naglo ustane i u teturavom hodu nestane u šumi. U praksi se pokazalo da je baš divlja svinja divljač s najvećim procentom pogođene a nepronađene divljači. To je velika šteta i za lovište i za lovca. Dobar, obučen pas (barak, brak jazavičar, oštrodlaki jazavičar, hanoverski ili bavarski krvosljednici i sl.) bi trebalo biti i pravilo i obaveza za jedno lovište u kojem se gazduje sa krupnom divljači.

Posavski gonič iz pasmine dugonogih goniča, alpski brak jazavčar iz kategorije kratkonogih goniča i njemački lovni terijer iz kategorije jamara su tri pasmine pasa koje se najviše koriste prilikom obavljanja lova na divlje svinje prigonom

Alpski brak jazavčari su psi koji su obično skromnijeg radijusa kretanja, nešto lošijeg kvaliteta njuha, prosječnog kvaliteta glasa, ali vrlo ustrajni u oblažavanju divljači i koriste se podjednako u otvorenim i ograđenim lovištima, ali su pogodniji za lov gdje je manji broj zrelih primjeraka divljači, gdje je potrebno dugotrajno oblažavanje s manje oštine.

Posavski goniči su prije svega namijenjeni za lov u prostorno velikim lovištima sa manje divljači, te zbog toga njihove kvalitete ne dolaze do izražaja u prostorno malim gaterima i lovištima. Posavski goniči su psi izuzetno kvalitetnog njuha, visokog kvaliteta i količine glasa, obično

nešto skromniji u pretraživanju terena bez traga, prosječne ustrajnosti u oblažavanju. Kao takvi izuzetno su pogodni za rad u prostranim posebno brdskim ili planinskim lovištima s manjim brojem divljači koja prevaljuje velike terene u dnevnim migracijama.

Njemački lovni terijeri su eksplozivni, temperamentni i pokretljivi, vrlo oštri psi koji su pogodni za lov sitnijih primjeraka divljači, ali prilikom lova zrelih, trofejno jakih veprova često puta budu ozlijeđeni zbog svoje oštine. Imaju dosta kvalitetan njuh, ali nešto lošiji kvalitet i količinu glasa od prve dvije pasmine. Namijenjeni su, između ostalog, za lov divljih svinja kratkim prigonom prvenstveno u manjim, naročito ograđenim lovištima s većim brojem divljih svinja manje biomase.

Kako izvaditi kljove vepra

Trofej divlje svinje su kljove vepra, a hoće li trofej biti lijepo i po propisu obrađen zavisi od toga da li su pri obradi ispoštovani svi stručni zahtjevi. Prvi i najvažniji je pažljivo i bez ikakvih oštećenja izvaditi kljove iz vilice. To se radi na sljedeći način. Prvo se ostrim nožem oguli koža sa njuške vepra, sve do očiju. Potom se sitnozobom testericom presijeku obje vilice i to pri samom uglu čeljusti, jer su sjekači u donjoj vilici duboko usađeni u kost. Odsječene vilice se potapaju u hladnu vodu, u kojoj je rastvorena šaka-dvije soli, pa se sve ostavi da odstoji pet-šest sati. Na kraju, opet u slanoj vodi, vilica

se kuha na tihoj vatri sve dok se kljove sa lakoćom rukom ne izvade iz ležišta. Postupak hlađenja ne smije da bude nagao. Nikako se ne hlade pod mlazom hladne vode, niti potapanjem u njoj, jer će u tom slučaju tanak sloj dentina popucati. Znači. Sve se hladi postepeno. Najzad se iglom iz ohlađenih kljova izvadi živac i sve ispere mlazom vode. Ostala obrada se povjerava preparatorima.

Prema Operativnom kalendaru aktivnosti u lovištima TK za lovnu 2024.-25., lov divljih svinja je dozvoljen već od prvog dana septembra i u sve naredne mjesece sve do sredine februara naredne godine.

Prema Pravilniku o načinu upotrebe lovačkog oružja i naboja najmanji dopušteni kalibar za lov na divlje svinje je 7, najmanja dopuštena kinetička energija zrna na 100 m je 2500 džula, najmanja dopuštena težina zrna je 8,20 grama i najveća dopuštena daljina gađanja je 150 metara. Izuzetno, pri odstrjelu divlje svinje dopuštena je upotreba jediničnog zrna iz lovačke puške sačmarice a najveća dopuštena daljina gađanja je 40 metara.

Zanimljivosti

o psu

Pas je stvorenje sa ljepotom bez sujete, sa snagom bez grubosti, sa hrabrošću bez drskosti i sa svim onim što ima čovjek, izuzev čovjekovih mana

Pjesnik George Gordon Byron

Pas ima svoj duševni život, koji se zasniva na njegovim urođenim nagonima, stečenim spoznajama, školovanju te rezultatima vlastitog razmišljanja. Glavni su mu nagoni samoodržavanje te održavanje roda. Kod psa je ljubav prema gospodaru maksimalno razvijena. Pas je jedino biće na Zemlji koje te voli više nego što ti voliš sebe. Pas je i kavalir. Pas je i dostojanstven.

- Mužjak neće nikada napasti ženku, a niti će veliki i jaki pas napasti malenog i slabog. Prema tvrdnji britanskih naučnika, dobro obučeni psi su u stanju da otkriju rak bešike kod čovjeka, njušeći urin oboljele osobe. Da bi ovo provjerili, naučnici su odabrali šest pasa, davali im da onjuše urin oboljelih od raka bešike i urin zdravih osoba, i zaključili da su u velikom broju slučajeva u stanju da osjete razliku. Naučnicima preostaje da riješe zagonetku šta to psi mogu da nanjuše? Vjerovatno gasovite organske supstance koje proizvode tumori i koje dospijevaju u mokraću. Psi predosjećaju velike elementarne nepogode, kao npr. potrese, orkane, poplave i slično, kada su izvjesno vrijeme prije toga uznemirene. Na čemu se taj predosjećaj zasniva, nepoznato je. Najrasprostranjenije pseće ime u antičkoj Grčkoj je bilo **Argos**. Tako se zvao i Odisejev pas. Ostala starogrčka imena pasa su bila uglavnom: **Labros** (žestok, plahovit), **Poimnes** (pastir), **Lailaps** (vihor), **Asbolos** (garav, kao naš Garov)... U starom Rimu pse nisu razvrstavali kao što je to danas uobičajeno po rasama, poznavali su samo tri vrste pasa: pametne, borbene i brze. Stari Egipćani su bili vrlo privrženi svojim ljubimcima. Kad bi im uginuo pas oni su brijali cijelo tijelo u znak žalosti.

U davnoj prošlosti čovjek nije dovoljno hranio psećeg prapretka i radi toga je instikt samoodržanja naučio psa da kosti zakopava. Psi ne

podnose ježeve koliko i mačke. Psi mogu da nauče šta ne treba raditi, ali čim se gazda udalji, ne mogu da odole iskušenju da zgriješe.

Unatoč uvriježenom vjerovanju da psi ne razlikuju boje, ipak, psi razlikuju plavu, zelenu, žutu i sivu boju. Muški psi su u pravilu lijevošapni, a ženski desnošapni. Jedini sisari koji imaju prostate su psi i ljudi. Psi se znoje samo po dnu svojih šapa, a jedini način da se ohlade je dahtanjem.

Njuh psa je približno 100.000 puta bolji od ljudskog. Psi imaju toliko jako čulo mirisa da mogu nanjušiti i elektricitet. Mogu nanjušiti čovjekov strah. Ako se na štednjaku kuha zdjela sa supom, čovjek će osjetiti miris supe, ali će pas osjetiti miris govedine, mrkve, graška, krompira, začina i svih ostalih sastojaka u supi. Kad se čovjek plaši, on se znoji, a pas vrlo lako osjeti miris znoja. Psi također imaju i izvrstan sluh. Mogu čuti zvukove s mnogo veće udaljenosti

nego što to mogu ljudi. Čuje i ultrazvučne zvukove, koji su za ljudsko uho gotovo nečujni.

Prema najnovijem istraživanju, psi su vjerovatno mnogo pametniji nego što to većina ljudi misli. Naučnici su čak uvjereni da psi mogu brojati. Dokazano je da znaju razliku između jednog i pet sati. Ako mislite da psi ne znaju brojiti stavite tri pseća keksa u džep a zatim svom psu dajte dva. Čak mogu predvidjeti događaje, poput redovnog vremena za šetnju i sl. Istraživači sa kalifornijskog sveučilišta Davis tvrde da psi međusobno komuniciraju različitim načinima lajanja, njihovom visinom i intenzitetom.

Većina pasa prije nego što legnu na predviđeno mjesto za odmor, dugo oko njega kruže, mirišu, ispituju, a to se objašnjava vjerovanjem da psi spavaju na mjestima koja nisu pod uticajem negativne energije i zračenja.

Usprkos tome što su psi nastali pripitomljavanjem vukova prije 15.000 godina, danas se davni rođaci uopće ne bi mogli sporazumjeti. Njemački naučnici sa Instituta za istraživanje domaćih životinja tvrde da psi i vukovi danas govore različitim jezicima.

NAŠIH STO GODINA

